

05.04.2011

NESLİ TEHLİKE ALTINDA OLAN YABANI HAYVAN VE BİTKİ TÜRLERİNİN ULUSLARARASI TİCARETİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME (CITES) BİLGİ NOTU

Sözleşme;

Yabani hayvan ve bitki türlerinin canlı ve ölü örnekleri ile bunların kolayca tanınabilen parçaları, türevlerinin sözleşmeye taraf ülkeler arasındaki ithalatını, ihracatını, reeksportunu ve denizden girişini (kısacası uluslararası ticaretini); temeli izin ve belgelere dayanan ve ancak sözleşmede belirtilen bazı şartların yerine getirilmesi halinde bu izin ve belgelerin verilmesini öngören uluslararası bir düzenlemedir.

CITES Sözleşmesi' nin Tarihçesi

1960 Dünya Doğayı Koruma Birliği' nin (IUCN) 7. Genel Kurultayında ilk kez uluslararası platformda dünyanın gündemine girmiş

1963 IUCN' nin 8. Genel Kurultayı' nda bu yönde bir sözleşmenin imzaya açılması için karar alınmış

1964 IUCN tarafından sözleşmenin ilk taslağı hazırlanmış

1969 IUCN' nin 10. Genel Kurultayı' nda Uluslararası Ticareti kontrol edilecek türlerin listesi tartışılmış

1972 Birleşmiş Milletler (UN)' in Çevre ve İnsan Konferansı' nda bu yöndeki kararı kabul edilmiş

1973 Washington' da yapılan, Sözleşme ile ilgili konferansta 88 ülke konuyu tartışmışlar

3 Mart 1973 21 ülke CITES Sözleşmesi' ni imzalamış

1 Temmuz 1975 Sözleşmeyi ulusal mercilerinde onaylayan 10. ülkeden sonra, Sözleşme yürürlüğe girmiştir.

CITES SÖZLEŞMESİ' NİN AMACI NEDİR ?

Sözleşmenin temel amaçları:

1- Nesilleri tehlike altında bulunan ya da bulunabilecek türlerin uluslararası ticaretinin izlenmesi ve gerekli şartlarda durdurulması,

2- Ekolojik dengenin, uluslararası ticaret yoluyla istismar edilmesinin önlenmesi,

3- Ülkelerin sahip oldukları biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımlarının sağlanması için, taraf ülkelere yardımcı olmaktır.

TANITMA:

Sözleşme ve Yönetmelik kapsamındaki türlerin ticaretinin izlenmesi ve bu ticaretin kontrolünde görev alan birimler :

Yönetim Mercii : -CITES Sekreteryası ve diğer taraf ülkelerle iletişim halinde olmak,

-Ek listelerde yer alan türlerin ticaretinde CITES izin/Sertifikası düzenlemekle sorumlu birimleri

- Bilimsel Mercii : Sözleşme kapsamında yer alan ya da alacak türlerle ilgili bilimsel çalışmalar yapan ve yönetim mercilerine bu çalışmalar doğrultusunda tavsiyelerde bulunmak,

- Gümrük Birimleri : Sözleşmenin uygulama etkinliğinin artırılması amacıyla gümrük kapılarında, ticaretin kontrol ve denetiminden sorumlu birimleri,
- Polis Teşkilatı (INTERPOL) : Sözleşme kapsamındaki türlerin yasa dışı ticaretinin önlenmesi amacıyla işbirliği yapılan kurumları
- ifade eder.

CITES SÖZLEŞMESİ ÇALIŞMA BİRİMLERİ

- CITES Sekreteryası
- Taraflar Konferansı
- Daimi Komite
- Hayvan Komitesi
- Bitki Komitesi
- Tanımlama Rehberi Komitesi
- İsimlendirme Komitesi

CITES SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRKİYE' DEKİ DURUMU

CITES Sözleşmesi' ne taraf ülkeler;

“ Toplumların ve Devletlerin kendi yabani hayvan ve bitki varlıklarının en iyi koruyucularının yine kendilerinin olduğunu ve olması gerektiğini ”,
ve ayrıca:

“ Bazı yabani hayvan ve bitki türlerinin, uluslararası ticaretinin yol açtığı aşırı kullanıma karşı korunması için uluslararası işbirliğinin gerekli olduğunu ”
kabul ederler.

Çevre ve Kalkınma üzerine Rio Deklerasyonunda bu sorumluluğun paylaşılması kabul edilerek, Prensip 7 de şu şekilde ifade edilmiştir: “ Dünya ekosisteminin korunması, iyileştirilmesi ve bütünlüğünün sağlanması için ülkeler global bir ortaklık ruhu içinde işbirliği yapacaklardır ve küresel çevre tahribatına ülkelerin payı farklı olduğundan, tüm ülkeler çevreyi korumada ortak ancak farklı düzeylerde sorumluluğa sahiptir. ”

Ülkemiz, Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) 20 Haziran 1996 tarih ve 22672 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak, 22 Aralık 1996 tarihinde ülkemizde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin amacı, nesilleri uluslararası ticaret nedeniyle tehlike altına girmiş hayvan ve bitki türlerinin uluslararası ticaretinin, belirli kurallar dahilinde yapılmasını sağlayarak dünyanın ortak malı olan biyolojik varlıkların sürdürülebilir kullanımının sağlanmasına katkı sağlamaktır. Sözleşme bu amaç doğrultusunda, Sözleşmeye taraf devletlerin sıkı işbirliği yapmasını gerektirmekte, ayrıca her bir üye devletin de kendi sınırları dahilinde etkin bir kontrol mekanizması kurabilmesi için, ilgili kurumların koordinasyon yaparak çalışmasını zorunlu kılmaktadır.

Sözleşme belirtilen bu temel prensip doğrultusunda, dünyadaki pek çok ülkenin desteğini almakta ve halen 175 taraf devletiyle, uluslararası düzenlemeler arasında en geniş katılımlı çevre sözleşmelerinden birisi olma özelliğini de taşımaktadır.

CITES Sözleşmesi, üye devletlerin farklı idari, teknik ve ekonomik özelliklere sahip olduğunu dikkate alarak, tüm üyelerinin ulusal mevzuatlarını, sözleşme hükümleri doğrultusunda oluşturmalarını hükme bağlamıştır. Bu yükümlülük doğrultusunda, **Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik, Bakanlığımızca ilgili kurumlarla ortaklaşa yürütülen çalışmalar neticesinde, 27.12.2001 tarih ve 24623 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Çevre ve Orman Bakanlığının birleşmesi nedeniyle 06.08.2004 tarih ve 25545 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.**

Nesli tehlike altında olan bitki ve hayvan türlerinin uluslararası ticaretinin kontrollü şekilde yapılmasını sağlamak amacıyla taraf devletlerde idari ve teknik yapılanmayı gerekli kılan sözkonusu Sözleşmenin, ulusal mevzuatımız doğrultusunda, Bakanlığımız dışında ilgili kurumlarla ortak yürütülecek olması, yönetmelik üzerinde oldukça detaylı teknik ve hukuki bir çalışma yapılmasını gerektirmiştir. Söz konusu yönetmeliğin hazırlanmasında, Sözleşme Sekreteryası’ndan temin edilen rehber dokümanlar ile AB mevzuatı kapsamındaki konuyla ilgili direktifler de dikkate alınarak ülkemiz için en uygun mevzuatın oluşturulmasına çalışılmıştır.

Gerek Sözleşmenin gerekse Yönetmeliğin amacı, Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin neslinin devamını ve gelecek nesillere aktarımını sağlamak amacıyla, sürdürülebilir kullanımını temin etmek için, Sözleşme ekinde yer alan türlerin uluslararası ticaretinin belirli esaslar çerçevesinde yapılmasıdır. Bu doğrultuda, Sözleşme 3 ek listeye sahiptir. Bu listelerden;

Ek-I listesinde yer alan türlerin örneklerinin ticaretinin özellikle sıkı mevzuatlara tabii tutulması ve bu ticarete sadece istisnai durumlarda izin verilmesi zorunludur.

Ek-II listesinde mutlak olarak tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olmamakla birlikte, nesillerinin devamıyla bağdaşmayan kullanımları önlemek amacıyla ticaretleri belirli esaslara bağlanan türler yer almaktadır.

Ek-III listesinde ise taraflardan herhangi birinin, kullanımını önlemek veya kısıtlamak amacıyla kendi yetki alanı içinde düzenlemeye tabii tuttuğu ve ticaretinin denetime alınmasında diğer taraflar ile işbirliğine ihtiyaç duyduğunu belirttiği bütün türleri kapsamaktadır.

Yönetmelik hükümleri doğrultusunda ülkemizdeki Yönetim Mercileri;

- Çevre ve Orman Bakanlığı
 - Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
- Bilimsel Mercii ise ;
- TÜBİTAK’ tır

YÖNETİM MERCİİ’LERİNİN GÖREVİ

a) Karasal omurgasızlar, yumuşakçalar, denizlerde ve iç sularda bulunan bitkilerde dahil su ürünleri ile bunların yumurtaları, deniz memelileri, tüm canlı bitkiler için Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,

b) Kuşlar, deniz memelileri hariç memeliler, sürüngenler, iki yaşamlılar, eklem bacaklılar, orman ürünleri ve mevcut mevzuatla (a) bendinde belirtilen Yönetim Mercinin görevleri dışında kalan türler için Çevre ve Orman Bakanlığı,

Yönetmeliğin I, II ve III sayılı listelerinde yer alan bir türe ait örneğe, CITES Belgesi düzenlenmesi ve gerekli işlemlerin yapılmasında yetkilidir.

CITES Belgeleri

Yönetim Mercii tarafından Yönetmelik hükümleri doğrultusunda düzenlenecek CITES Belgeler 4 nüsha olarak (Sarı, mavi, kırmızı ve yeşil bantlı formlar) hazırlanır.

- Sarı bantlı form ticaret sahibine verilir,
- mavi bantlı form düzenleyen kurumda kalır,
- kırmızı ve yeşil bantlı formlar, Gümrük Müsteşarlığı tarafından belirlenecek gümrük idarelerince alınır.
- Yeşil bantlı formlar, Gümrük Müsteşarlığı

tarafından her takvim yılının bitimini takip eden Ocak ayı içinde toplu olarak Çevre ve Orman Bakanlığı'na gönderilir.

CITES Belgelerinin Geçerlilik Süresi

Yönetmelik hükümleri doğrultusunda, ithalata ilişkin düzenlenen CITES Belgesinin **geçerlilik süresi 12 ay**, ihracat ve yeniden ihracata ilişkin düzenlenen CITES Belgesinin **geçerlilik süresi 6 aydır**. Bu süre uzatılamaz.

Düzenlendiği tarihten itibaren bu süreler içerisinde kullanılmayan CITES Belgesi, belge sahibince ilgili Yönetim Mercii'ne teslim edilir. Bu belge Yönetim Mercii tarafından iptal edilerek, muhafaza edilir.

CITES Sözleşmesine Taraf Olmayan Devletlerle Ticaret

İhracatın veya ithal edilmiş örneklerin ihracatının, Sözleşmeye taraf olmayan devlete yapıldığı veya ithalatın böyle bir devletten yapıldığı durumlarda, Sözleşmeye taraf olmayan devletin yetkili idaresi tarafından verilmiş benzer bir belge ya da resmi yazı, CITES Belgesi yerine kabul edilir. Bu belge, yetkili idarenin ismini, damgasını, imzasını ve ticarete konu olan örneğe ilişkin yeterli bilgiyi ihtiva eder.